

Verbálna nôta

Slovenské ministerstvo zahraničia má tú česť oznámiť Zahraničnému úradu v Berlíne nasledovné skutočnosti a požiadať ho o okamžité zakročenie:

Dňa 23. marca maďarské vojenské jednotky prekročili hranice Slovenského štátu a to na východe na rieke Uh pri Užhorode, pri Veľkom a Skalitom Bereznom¹ a na juhu pri Kapušanoch. Hranicu Karpatskej Ukrajiny na Uhu určila delimitačná komisia Parížskej mierovej konferencie.

Hranica s Maďarskom v smere Kapušany bola stanovená arbitrážnym rozhodnutím 2. novembra 1938.

Do večera vojenské jednotky prenikli až do hĺbky 20 kilometrov, čo sa im podarilo iba preto, že v tomto smere sa odvolávali na existujúcu dohodu medzi Nemeckom a Maďarskom o posunutí tejto hranice na teritórium Slovenského štátu.² Len čo slovenské vojenské orgány zistili bezprávnosť tohto kroku, urobili protiopatrenia na vytlačenie maďarských vojenských jednotiek na hranicu Slovenského štátu.

Prostredníctvom maďarského konzula v Bratislave slovenská vláda protestovala u maďarskej vlády proti tomuto porušeniu hranice Slovenského štátu. Žiadala, aby maďarské jednotky okamžite vyprázdnil priestor, ktorý obsadili, a maďarská vláda prípadné svoje požiadavky uplatnila diplomatickou cestou.³

Napriek tomu 24. 3. 1939 maďarské vojsko bombardovalo letisko v Spišskej Novej Vsi⁴ a podľa posledných správ maďarská vláda nariadila, aby smerom na slovenské hranice sa sústredili väčšie vojenské jednotky.

V záujme stability medzinárodných vzťahov a v záujme mieru v strednej Európe, ako aj zohľadnenia prvého článku podpísanej zmluvy 23. 3. 1939 si slovenské ministerstvo zahraničia dovoľuje oboznámiť tamojší Zahraničný úrad s uvedenými skutočnosťami. Súčasne si dovoľuje poukázať na to, že krviprelievanie nevzniklo kvôli vojenským operáciám slovenskej armády, ale že slovenská armáda bola v záujme integrity a samostatnosti Slovenského štátu prinútená brániť sa proti prechmatom a porušeniu slovenskej hranice zo strany maďarského vojska.

Ministerstvo zahraničia si týmto dovoľuje obrátiť pozornosť tamojšieho Zahraničného úradu na skutočnosť, že tvrdenia uvedené v spise A I 2 L/3. 39⁵ spočívajú na mylných predpokladoch a správach a v záujme zabezpečenia mieru a nedotknuteľnosti slovenských hraníc zdvorilo žiada o urýchlené zakročenie u maďarskej vlády v Budapešti.

SNA, MZV, kart. 79, f.: Maďarské vojsko, pohyb na hraniciach, č. 262. Kópia, strojopis.

¹ Správne: Veľké a Malé Berezné.

² Pozri dok. č. 187, pozn. č. 1.

³ Pozri dok. č. 188.

⁴ Dňa 24. 3. 1939 o 18.00 hod. hlásenie pre MNO: „O 16.45 Maďari bombardovali letisko v Spišskej Novej Vsi. Útok bol prevedený 10 bombardovacími lietadlami typu Caproni (išlo o nemecký typ Ju-86 K-2 - L. D.). Letisko bolo zasiahnuté plynými zásahmi. Hangár zasiahnutý bombou, ktorá padla až na dlážku. Lietadlá v hangári sú poškodené. Nádvorie tiež zasiahnuté bombami. Bolo zasiahnuté aj skladisko dreva a uhlia, ktoré zhorelo. Ostatné budovy sú silne poškodené. Všetky okná rozbité, zabití 3 vojaci, 2 civilni a 10 ranených.“ - VHA, Praha, MNO, fond 53, f. 111, č. 51.

⁵ Pozri dok. č. 193.

24. marec 1939, Bratislava.

Odpoveď slovenského MZV maďarskej vláde vo veci narušenia slovenského teritória maďarským vojskom na východe Slovenska a o ochote rokovať o ukončení vojenských akcií.

Aide-mémoire

Se référant a l'Aide-mémoire du Gouvernement Royal de Hongrie en date de 24 Mars 1939¹ le Ministre des Affaires Étrangères se permet d'exprimer son étonnement de son contenu.

Tout d'abord le Gouvernement Slovaque se fait l'honneur d'attirer l'attention du Gouvernement Royal de Hongrie à la note qui lui a été remise le 16 courant et dans la quelle il nous ont été faites les assurances formelles de respecter scrupuleusement les frontières de la Slovaquie.²

Or l'incident survenu sur la frontière de l'Est et du Sud de la Slovaquie orientale qui n'a nullement été provoqué ni causé par le Gouvernement Slovaque, ou bien par ces organes, ne laisse pas conclure a une atmosphère d'amicale la collaboration, dont le Gouvernement Slovaque a fait preuve a maintes reprises.³

Il est incontestable que les troupes régulières de l'armée hongroise ont franchi la frontière slovaque sans que le Gouvernement en aurait été prévenue.⁴

Le Gouvernement Slovaque se réserve tous les droits sur la territoire occupé par l'armée hongroise et en même temps aussi le droit d'exiger le dédommagement pour les pertes et dommages causés par l'armée hongroise.

Le Gouvernement Slovaque se permet d'attirer l'attention du Gouvernement Royal de Hongrie que la frontière de la Russie Subcarpathique a été fixée par la décision des Puissances alliées et associées et qui fait l'annexe du traité de St. Germain en/L.

Le reste de la frontière a été fixé par la décision arbitrale du 2 Novembre 1938.

Quoiqu'il était évident que les troupes hongroises ont violé la frontière et le territoire slovaque le Gouvernement Slovaque pour renouveler ses preuves de bonne volonté et d'établir le bon voisinage accepte la proposition qui vient de lui être fait pour la première fois dans l'Aide-mémoire remise a 19.30 h. par le consul du Gouvernement Royal de Hongrie.

Le mesures prises par le Gouvernement slovaque ne sont que de nature purement défensive et les opérations militaires s'arrêtent du moment que les troupes hongroises cessent leurs attaques.

Le Gouvernement Slovaque exprime le désir de recevoir les propositions concrètes en ce qui concerne la liquidation du problème sulevé par la violation du territoire slovaque.

Le Gouvernement n'est pas en état d'assumer la responsabilité pour le retard éventuel des propositions hongroises.⁵

Aide-mémoire

Odvolaávajúc sa na aide-mémoire vlády Maďarského kráľovstva z 24. marca 1939,¹ minister zahraničných vecí si dovoľuje vysloviť poľudovanie nad jeho obsahom.

Predovšetkým slovenská vláda si dovoľuje upozorniť vládu Maďarského kráľovstva na nótu, ktorú odovzdala 16. t. m. a v nej nám dala formálne ubezpečenie, že bude starostlivo rešpektovať hranice Slovenska.²

Avšak incident, ktorý vznikol na východnej a južnej hranici východného Slovenska a ktorý v žiadnom prípade nevyprovokovala, ani nezaprčinila slovenská vláda a ani jej orgány, neumožňuje vytvorenie ovzdušia priateľskej spolupráce, akú slovenská vláda už vo viacerých prípadoch prejavila.³

Je nesporné, že pravidelné jednotky maďarskej armády prekročili slovenskú hranicu bez toho, aby o tom vopred upovedomili jej vládu.⁴

Slovenská vláda si vyhradzuje všetky práva na území obsadenom maďarskou armádou a súčasne aj právo žiadať náhradu za škody spôsobené maďarskou armádou.

Slovenská vláda si dovoľuje upozorniť vládu Maďarského kráľovstva, že hranica Podkarpatskej Rusi bola stanovená rozhodnutím Spojeneckých a Pridružených mocností, ktoré je súčasťou dodatku zmluvy zo St. Germain/L.

Zvyšok hraníc bol stanovený arbitrážnym rozhodnutím 2. novembra 1938.

Hoci je zjavné, že maďarské jednotky narušili slovenskú hranicu a územie, slovenská vláda v snahe dokázať svoju dobrú vôľu a nadviazať na dobré susedské vzťahy prijíma návrh, ktorý jej prvýkrát predložil o 19.30 konzul maďarskej kráľovskej vlády prostredníctvom aide-mémoire.

Opatrenia, ktoré prijala slovenská vláda, majú čisto obranný charakter a vojenské operácie zastaví vo chvíli, keď maďarské jednotky prestanú útočiť.

Slovenská vláda vyjadruje želanie, aby jej boli predložené konkrétne návrhy vo veci likvidácie problému, ktorý vznikol v dôsledku porušenia slovenského územia.

Vláda nie je v stave prevziať zodpovednosť za dôsledky prípadného oneskorenia maďarských návrhov.⁵

SNA, MZV, kart. 79, f.: Maďarské vojsko, pohyb na hraniciach, č. 322. Kópia, strojopis.

¹ Dňa 24. 3. 1939 o 19.30 maďarský konzul odovzdal v Bratislave slovenskej vláde aide-mémoire nasledujúceho znenia: „Napriek tomu, že sa maďarská vláda dvakrát pokúšala usporiadať priateľskou cestou uvedenú záležitosť, slovenské lietadlá a jednotky opätovne zaútočili na maďarské oddiely. Maďarské jednotky sa nemôžu stiahnuť zo sporného územia už z toho dôvodu, že slovenskí letci a slovenské vojsko spôsobili Maďarom veľké škody na životoch a na majetku. Maďarský minister zahraničných vecí opätovne navrhuje, aby slovenská strana zastavila útoky. Tým by sa umožnilo pokračovať v rokovaní na základe terajšej demarkačnej čiary – ktorá chráni maďarské jednotky pred napadnutím – s cieľom definitívne stanoviť východnú hranicu Slovenska. Upovedomujeme slovenského ministra zahraničných vecí, že maďarské jednotky nebudú slúžiť ako terče a v prípade, že Slováci svoje vojenské aktivity nezastavia, postará sa o to maďarská pohraničná stráž. V takomto prípade sa samozrejme nedá vylúčiť, že maďarské jednotky v snahe umlčať nepriateľskú paľbu prekročia demarkačnú líniu. Pri rokovaní o stanovení hranice maďarská vláda tak ako doteraz bude prejavovať čo najväčšie pochopenie vo všetkých slovenských záležitostiach. Oč odovzdania aide-mémoire maďarské ministerstvo zahraničných vecí dáva slovenskému ministerstvu zahraničných vecí dve hodiny, aby sa rozhodlo. Po vyprášení tejto lehoty zodpovednosť za ďalší vývoj udalostí preberá slovenská vláda.“ – VHA, Trnava, FND, MZV, PO, ÚŠT, Vzťahy Slovenska k Maďarsku (marec 1939 – máj 1940), č. dok. 442942.

² Pozri dok. č. 181.

³ Podľa hlásenia konzula Gy. Petravicha z 24. 3. 1939 do Budapešti F. Ďurčanský uvádzal nasledujúce argumenty: „Maďarské vojsko nech sa stiahne na hranicu, ktorú určila Viedenská arbitráž na juhu a Commission territoriale de la conférence de paix na východe. Podľa slovenskej vlády táto hranica má právny základ a na tomto princípe vznikla aj zmluva medzi Slovenskom a Nemeckom. Ak Maďarsko túto hranicu pokladá za spornú, nech neposielala na slovenské územie vojsko, ale oznámi slovenskej vláde svoje právne dôvody. Minister zahraničných vecí zdôraznil, že hoci viacerí členovia vlády pokladajú za potrebné obrátiť sa o vojenskú pomoc na Nemecko, on však by chcel v priateľskom duchu dosiahnuť dohodu medzi obidvoma vládami bez nemeckého sprostredkovania. Aby sa to stalo možným, podľa neho najprv by sa maďarské vojsko malo stiahnuť na hranicu a súčasne by Maďarsko oznámilo svoje právne dôvody, ako základ pre spoločné rokovanie. Minister zahraničných vecí žiada na svoj návrh rýchlu odpoveď. Na záver vyhlásil, že slovenské jednotky dostali rozkaz postúpiť na hranicu a prísny rozkaz ju neprekročiť.“ – MOL, Küm. 1939, 457 cs. 65/7-1471.

⁴ V inej správe z 24. 3. 1939 maďarský konzul hlási, že F. Ďurčanský mu vyhlásil: „Líniu, ktorú dosiahol naše vojsko, slovenská vláda nemôže prijať ako demarkačnú čiaru, pretože podľa došlých správ maďarské jednotky postupovali s bielymi zástavami a rozširovali letáky, podľa ktorých obsadzovanie sa deje po dohode, čo úrady a obyvateľstvo uviedlo do omylu a z tohoto dôvodu sa nepostavilo na odpor.“ – Tamže, Küm. 1939, 457 cs. 65/7-1451.

⁵ Podľa Gy. Petravicha odpoveď slovenskej vlády na aide-mémoire doniesol J. Zvržkovec na maďarský konzulát o 21.40. hod. O hodinu, teda o 22.40 hod., maďarský minister zahraničných vecí oznámil bratislavskému maďarskému konzulovi, že: „1. Maďarská vláda navrhuje, aby rokovanie zmiešanej maďarsko-slovenskej komisie sa konalo v Budapešti, 2. Stanovenie dátumu začatia rokovania ponecháva na rozhodnutie slovenskej vlády. My sme ochotní začať rokovať hoci aj ihneď.“ – Tamže, Küm. 1939, 457 cs. 65/7-1473.